

ZA WIELKIM MUREM. SZKICE O CHINACH

TOM 2

CZAS SMOKA

FENOMEN PRZEMIAN CHIŃSKIEJ GOSPODARKI
SPOJRZENIE Z ZEWNĄTRZ

CZAS SMOKA

**SERIA WYDAWNICZA INSTYTUTU KONFUCJUSZA
PRZY UNIWERSYTECIE GDAŃSKIM**

**ZA WIELKIM MUREM. SZKICE O CHINACH
TOM 2**

CZAS SMOKA

**FENOMEN PRZEMIAN CHIŃSKIEJ GOSPODARKI
SPOJRZENIE Z ZEWNĄTRZ**

**POD REDAKCJĄ
WOJCIECHA BIZONA**

**WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2020**

Recenzent
dr hab. Ewa Trojnar, prof. UJ

Redaktor Wydawnictwa
Małgorzata Kaczmarek

Projekt okładki i stron tytułowych
Karolina Johnson
www.karolined.com

Skład i łamanie
Michał Janczewski

Publikacja sfinansowana ze środków Instytutu Konfucjusza
przy Uniwersytecie Gdańskim

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-072-0

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49, fax 58 551 05 32

Spis treści

Wstęp (*Wojciech Bizon*) · 7

Wojciech Bizon

Jak bardzo kraje Europy Środkowo-Wschodniej różnią się od Chin?
Spojrzenie w głąb inicjatywy „17+1” · 15

Martyna Krasieńska

Rozwój stosunków ekonomiczno-politycznych Chin i Polski
w latach 1949–2019 · 31

Tomasz Bieliński, Aleksandra Makowska

Postrzeganie zagranicznych inwestycji Chin w Polsce · 53

Marek Szczepaniec

Energetyka solarna w Chinach – determinanty sukcesu · 73

Andrzej Poszewiecki

Chiński patent – własność przemysłowa
jako źródło rozwoju gospodarczego · 111

Magdalena Markiewicz

Znaczenie juana chińskiego w międzynarodowym
systemie walutowym i finansowym – ewolucja w latach 2009–2019 · 135

Zakończenie · 163

Streszczenia w języku angielskim i noty o autorach · 167

Wstęp

Czas Smoka. Fenomen przemian chińskiej gospodarki – spojrzenie z zewnątrz jest drugą pozycją z serii wydawniczej *Za Wielkim Murem*. Szkice o Chinach, którą prezentuje Instytut Konfucjusza przy Uniwersytecie Gdańskim. Po książce *Chińskie sztuki walki: ciało, umysł, sport i tradycja*, ukazującej historię, sztukę, sztuki i ducha tradycyjnych sztuk walki, przyszedł czas na spojrzenie na Chiny współczesne, tym razem od strony gospodarki.

Instytuty Konfucjusza powołano, by rozwijać wiedzę o chińskiej tradycji, kulturze i języku. To ich główna misja. Niemniej w dobie dynamicznych przemian społecznych i cywilizacyjnych, przetasowań na globalnej scenie gospodarczej, coraz większą uwagę skupia się na Chinach jako partnerze handlowym. Stąd w ostatnim czasie działania Instytutów na całym świecie włączają się w nurt edukacji biznesowej, skoncentrowanej na przybliżaniu gospodarki Państwa Środka, zarówno prezentując potencjalne kanały współpracy, anonując nowe inicjatywy, jak również tłumacząc panujące w Chinach zwyczaje handlowe i niuanse negocjacyjne.

Nie inaczej działa Instytut Konfucjusza w Gdańsku, mieście historycznie otwartym na świat, w którym tradycje kupieckie mają swe korzenie jeszcze w średniowieczu. Dziś Gdańsk wraz z Gdynią stały się portowym centrum Polski i handlu morskiego. Trudno zatem o lepszy powód, by właśnie tutaj głośno mówić o Inicjatywie

Pasa i Drogi (ang. Belt and Road Initiative, BRI), czyli próbie adaptacji dawnego Jedwabnego Szlaku do ram współczesnego świata.

Lata 2018 i 2019 obfitowały w serię wydarzeń poświęconych rozwijaniu współpracy gospodarczej z Chinami. W czerwcu 2018 roku gośćmi Instytutu byli czołowi reprezentanci pomorskiego biznesu, skupieni w Radzie Ekspertów działającej przy Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego. Przez kilka godzin, wraz z przedstawicielami pionu handlowego Ambasady ChRL w Warszawie, dyskutowano o barierach i szansach na zintensyfikowanie współpracy. Owocem spotkania ma być kilka wymiernych przedsięwzięć. Kolejnym krokiem było zorganizowanie tematycznych seminariów poświęconych BRI dla studentów, jak również ogłoszenie konkursu na najlepszą pracę licencjacką dotyczącą Chin, w tym w szczególności gospodarki Państwa Środka. W kwietniu 2019 roku Instytut włączył się w przeprowadzenie centralnej Olimpiady Spedycyjno-Logistycznej dla uczniów szkół średnich z całej Polski. Jednym w wiodących zagadnień była kwestia globalizacji, roli Chin i perspektywy rozwoju BRI. Z kolei dla profesjonalistów z branży handlu morskiego miejscem wymiany myśli jest coroczna cykliczna konferencja Infoglob. We wrześniu 2019 roku jeden z jej głównych paneli – z inicjatywy i przy wsparciu Instytutu – poświęcony był Chinom i morskiej trasie Nowego Jedwabnego Szlaku. Każde z tych spotkań wymagało przygotowania konkretnych materiałów o charakterze naukowym, propagatorskim i edukacyjnym. Dzięki temu krąg osób ściślej współpracujących z Instytutem powiększył się o kolejnych kilkanaście osób – naukowców, niezależnych ekspertów i praktyków biznesu.

Referaty i artykuły, które wzbogaciły w warstwie merytorycznej wcześniej wymienione wydarzenia, są tak liczne, że nie sposób opublikować je w jednej książce. Wobec tego podjęto się trudnej próby selekcji materiału, aby w druku reprezentowane były różne dziedziny współczesnej chińskiej aktywności gospodarczej, ze szczególnym naciskiem na inicjatywy skierowane na zewnątrz, globalnie.

Wybór tekstów jest więc wysoce arbitralny i na pewno nie oddaje wszystkich wątków poruszanych w czasie wydarzeń naukowych oraz spotkań biznesowych, nie wyczerpuje przy tym absolutnie złożoności procesów gospodarczych, które w ostatnich dekadach towarzyszyły chińskim przemianom i w tak znacznym stopniu wpływają na współczesną gospodarkę światową.

Punktem wyjścia do rozważań prezentowanych w książce stała się Inicjatywa Pasa i Drogi oraz sprzężony z nią program „16+1”, który ewoluując, przekształcił się roboczo w projekt „17+1” (współpraca Chin z grupą krajów Europy Środkowo-Wschodniej, EŚW). Reaktywacja historycznego Jedwabnego Szlaku, zmodyfikowanego i zaadaptowanego do wyzwań współczesności, na początku XXI wieku stała się jednym z najważniejszych chińskich przedsięwzięć. Polska, kraj z natury tranzytowy, może odegrać w nim ważną rolę, podobnie zresztą jak wiele innych krajów naszego regionu. Jednakże czy obie strony, tj. Chiny i kraje EŚW, nie różni zbyt wiele? Czy ewentualna współpraca ma odpowiedni grunt, wynikający z podobieństwa systemowego, czy też ów system jest diametralnie różny, co należałoby dodatkowo uwzględnić w późniejszych pracach? Na te pytania próbuje znaleźć odpowiedź w artykule otwierającym niniejszą monografię Wojciech Bizon. W tekście zatytułowanym *Jak bardzo kraje Europy Środkowo-Wschodniej różnią się od Chin? Spojrzenie w głąb inicjatywy 17+1*, poprzez porównania wybranych wskaźników odnoszących się do stanu otoczenia społeczno-gospodarczego Chin i krajów EŚW, wykorzystując procedury aglomeracyjne, autor zwraca uwagę na bardzo wyraźną odmiennosć Chin względem krajów EŚW w zakresie zmiennych stanowiących tzw. kategorie nakładowe INPUT, przy jednocześnie niższym poziomie odrębności obserwowanej w odniesieniu do zmiennych wynikowych OUTPUT. Autor konkluduje, że do osiągnięcia określonego poziomu zmiennych wynikowych może prowadzić wiele sposobów, bazujących na odmiennym i specyficznym dla danego kraju stanie zmiennych wejściowych.

Z kolei Martyna Krasieńska przenosi akcent rozważań z perspektywy europejskiej na wyraźnie polską. W artykule *Rozwój stosunków ekonomiczno-politycznych Chin i Polski w latach 1949–2019* Autorka wskazuje, że Polska jest jednym z tych państw, które z pożytkiem dla siebie wykorzystują obecną pozycję i siłę Chin. Przez pryzmat najważniejszych wydarzeń politycznych, także tych bardziej odległych w czasie, które miały bezpośredni wpływ na rozwój kooperacji, przeanalizowana została wzajemna wymiana handlowa i inwestycyjna. I znów, poruszając się po orbicie zagadnień związanych z koncepcją Nowego Jedwabnego Szlaku, wykazano, że intensyfikowanie współpracy polsko-chińskiej z korzyścią oddziałuje na polski rozwój i wzrost gospodarczy.

Model i ścieżka rozwoju, którą podążają od dziesięcioleci Chiny, zarazem krytykowane, jak i podziwiane, w rzeczywistości są stosunkowo słabo Polakom znane. Ponadto większość Polaków wciąż myśli o Państwie Środka w kategoriach utartych stereotypów; również niewielki odsetek kojarzy Chiny z innowacjami i z krajem podejmującym inicjatywę inwestycyjną. W artykule Aleksandry Makowskiej i Tomasza Bielińskiego pt. *Postrzeżenie zagranicznych inwestycji Chin w Polsce* Autorzy przedstawiają wyniki swoich badań na temat odbierania Chin i chińskiej gospodarki przez Polaków, skupiając się przede wszystkim na chińskich inwestycjach. Konkludują, co może wydawać się zaskakujące i intrygujące zarazem, że w oczach badanych bariery inwestycyjne związane z odmiennością językową, prawną czy kulturową nie są identyfikowane jako kluczowa przeszkoda dla rozwoju wzajemnych relacji handlowych i inwestycyjnych. Tekst oparto przede wszystkim na pracy dyplomowej współautorki, wyróżnionej w edycji 2018/2019 konkursu na najlepszą pracę licencjacką poświęconą Chinom, który odbywa się pod patronatem Instytutu Konfucjusza przy Uniwersytecie Gdańskim.

Najbliższe lata dadzą odpowiedź, na ile zmiany klimatyczne i ich negatywne konsekwencje będą rzutować na skalę rozwoju gospodar-

czego i co można by zrobić, aby się do tego uprzednio przygotować. Czy ogólnoświatowe trendy w tym zakresie dotyczą również Chin? Profesor Marek Szczepaniec z Katedry Makroekonomii Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego przyjmuje w swej pogłębionej analizie jako punkt wyjścia fakt, że Chiny w ciągu ostatnich 20 lat przeszły drogę od kraju stawiającego pierwsze kroki w energetyce solarnej do pozycji światowego lidera w tej dziedzinie. Opisuje szerokie spektrum czynników, które zadecydowały o sukcesie polityki Chin w tym zakresie. Wskazuje, że o niewątpliwym sukcesie polityki energetycznej Państwa Środka zadecydowały takie kwestie, jak odgórne przypisanie priorytetów w polityce gospodarczej dla energetyki bazującej na odnawialnych źródłach energii, ustalenie konkretnych celów dla tej polityki, zapewnienie wymiernych korzyści kluczowym interesariuszom, zbudowanie całych ekosystemów biznesowych w energetyce solarnej, zapewnienie szerokiego strumienia finansowania, jak również stałe wprowadzanie innowacji dzięki inwestycjom w B+R oraz kapitał ludzki. Jednocześnie Autor zwraca uwagę na wyraźny protekcyjizm gospodarczy w tej dziedzinie życia i niechęć Chińczyków do dzielenia się wypracowanymi rozwiązaniami.

Problematyce ochrony prawnej i handlowej wypracowanych rozwiązań poświęcony jest tekst Andrzeja Poszewieckiego zatytułowany *Chiński patent – własność przemysłowa jako źródło rozwoju gospodarczego*. Autor zauważa, że chociaż gospodarka chińska jeszcze jakiś czas temu postrzegana była jako „fabryka świata”, stara się z sukcesami dokonać transformacji tego modelu i przekształcić się w gospodarkę opartą w dużej mierze na innowacjach. Powyższa transformacja odbywa się w ukierunkowany, zaplanowany sposób i przynosi bardzo znaczące efekty. Autor przytacza szereg statystyk potwierdzających wiodącą rolę Chin pośród państw-innowatorów. Zwraca też uwagę, jak ważne są interakcje na płaszczyźnie uczelnia–biznes i jak dobrze prowadzona współpraca akademików z praktykami przekłada się na wymierny sukces rynkowy.

Artykułem kończącym książkę jest tekst Magdaleny Markiewicz traktujący o znaczeniu chińskiej waluty we współczesnej wymianie gospodarczej i na rynkach globalnych (*Znaczenie juana chińskiego w międzynarodowym systemie walutowym i finansowym – ewolucja w latach 2009–2019*). Zważywszy na fakt, że w ostatniej dekadzie juan chiński (renminbi) dołączył do grona najważniejszych walut, którymi są dolar amerykański, euro, jen japoński oraz funt brytyjski, ujawniły się nowe kanały udziału juana w obrotach międzynarodowych. Obejmują one: bilateralne umowy swapowe między państwami i instytucjami, działania o charakterze globalnym (np. włączenie juana chińskiego jako waluty rezerwowej w ramach koszyka Special Drawing Rights Międzynarodowego Funduszu Walutowego), a także emisje obligacji denominowanych w juanie dokonywanych przez chiński rząd i przedsiębiorstwa ulokowane w centrach finansowych *offshore*. Niebagatelną rolę odgrywa w tych procesach wspieranie udziału juana w obrotach handlowych dzięki szczegółowym założeniom inicjatywy Belt and Road. Autorka dowodzi, że opisane zjawiska przyczyniają się do wzrostu znaczenia tej waluty w międzynarodowym systemie finansowym, a działania związane z internacjonalizacją juana powiązane są ze wzrostem otwartości gospodarki chińskiej, co jednocześnie wpływa na zwiększenie ryzyka wahań kursowych.

Chińska gospodarka rozwijała się w ostatnich kilkunastu latach szybciej niż konkurenci, nawet wówczas, kiedy dwucyfrowe tempo wzrostu zostało wyraźnie przyhamowane. Jednocześnie trwa ekspansja Chin w kierunku zachodnim, m.in. poprzez reaktywację Jedwabnego Szlaku. Skala zaangażowania chińskiego kapitału jest na tyle duża, że coraz częściej mówi się także o nowym kolonializmie w Afryce, tym razem przebiegającym pod dyktando Pekinu. Czy można już zatem mówić, że miejsce dotychczasowych Azjatyckich Tygrysów (Korei Południowej, Tajwanu, Singapuru i Hongkongu) na trwałe zajął Azjatycki Smok (Chiny)? Autorzy są przekonani, że

argumentacja przedstawiona na kartach tej książki, odnosząca się do szerokiej gamy procesów ekonomicznych opisanych w poszczególnych rozdziałach, daje czytelny dowód na to, o jakim potencjale mowa w odniesieniu do gospodarki chińskiej i w jakim kierunku Państwo Środka będzie podążać w nadchodzących dekadach. Wiele wskazuje też na to, że Chiny to nie głęboko skryty za Wielkim Murem „Smok”, ale kraj, który w coraz większym stopniu integruje się z regionem, tworząc, także z Tygrysami, system współzależności, w którym jest miejsce i na rywalizację, i kooperację.

Jednocześnie Chiny to potężny rynek wewnętrzny, przewyższający pod względem liczby ludności łącznie Europę i Stany Zjednoczone. To szansa dla Chińczyków, aby opracowywać i testować na rodzimym gruncie pionierskie rozwiązania, a w niedalekiej przyszłości najlepsze z nich oferować reszcie świata. Bez wątpienia zatem przemiany zachodzące w Państwie Środka nie pozostaną bez echa w globalnej perspektywie. Rodzi się jednak pytanie, czy Polska, jako stosunkowo niewielka gospodarka, może na współpracy z Chinami korzystać w jeszcze większym stopniu aniżeli obecnie? Na to pytanie nie ma, rzecz jasna, prostej odpowiedzi, ponieważ aspekty ekonomiczne są jedynie częścią złożonej struktury, na którą składają się polityka, kultura, tradycja i wizja przyszłości. Aby pomóc te aspekty przybliżyć z chińskiej perspektywy, a dzięki temu lepiej przygotować Czytelników do zrozumienia Państwa Środka, Instytut Konfucjusza przy Uniwersytecie Gdańskim będzie konsekwentnie rozwijał serię wydawniczą Za Wielkim Murem. Szkice o Chinach. To oznacza, że kolejnych tomów można się spodziewać już niebawem.

Wojciech Bizon

WOJCIECH BIZON

Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny
Instytut Konfucjusza przy Uniwersytecie Gdańskim

Jak bardzo kraje Europy Środkowo-Wschodniej różnią się od Chin? Spojrzenie w głąb inicjatywy „17+1”

Wprowadzenie

Inicjatywa Belt and Road (wcześniej One Belt One Road, OBOR) poprzedzona była działaniami Chin ukierunkowanymi na zacieśnienie współpracy z państwami byłego bloku wschodniego, które po zazwyczaj burzliwych przemianach lat 90. XX wieku przyjęły model rozwoju w ramach struktur unijnych lub do Unii Europejskiej aspirują. Z formalnego punktu widzenia zbliżenie Chin z państwami Europy Środkowej i Wschodniej (EŚW) zapoczątkowała zaanonsowana w 2011 roku w Budapeszcie i powołana rok później na spotkaniu w Warszawie inicjatywa „16+1”, która z kolei – począwszy od szczytu w Dubrowniku (kwiecień 2019) – przekształciła się w grupę „17+1”, włączając Grecję.

Mechanizm „17+1” stanowi przestrzeń do kooperacji 17 państw z Europy Środkowej i Wschodniej z Chinami. Wspomniane państwa europejskie to trzy kraje bałtyckie (Litwa, Łotwa i Estonia), cztery kraje z tzw. Grupy Wyszehradzkiej, tj. Polska, Czechy, Węgry

i Słowacja, oraz dziesięć państw bałkańskich: Grecja, Albania, Bośnia i Hercegowina, Macedonia Północna (wcześniej znana jako Macedonia), Chorwacja, Czarnogóra, Bułgaria, Słowenia, Serbia oraz Rumunia. Dwanaście spośród wymienionych krajów to członkowie Unii Europejskiej.

Warto zwrócić uwagę, że grupa państw Europy Środkowo-Wschodniej nie jest organizmem homogenicznym i jest wewnętrznie zróżnicowana. Uwidacznia się to zarówno na poziomie wielkości bezwzględnych, takich jak rozmiary poszczególnych gospodarek czy liczebność populacji, jak i w odniesieniu do wskaźników, które oddają względny stan cech przesądzających o sytuacji społeczno-gospodarczej, np. PKB per capita, struktura eksportu, dostępność edukacji. Najważniejsze informacje dotyczące kluczowych wartości bezwzględnych, które obrazują skalę funkcjonowania poszczególnych państw inicjatywy „17+1”, uporządkowane pod względem liczby ludności, zawarto w tabeli 1.

Z perspektywy Państwa Środka kraje wchodzące w skład grupy to państwa o stosunkowo niewielkiej populacji, z wyjątkiem Polski i Rumunii. Biorąc pod uwagę całkowity PKB każdego z nich, są to raczej gospodarki małe lub co najwyżej średnie (jak w przypadku Polski: pozycja 22/23 na świecie pod względem PKB uwzględniającego parytet siły nabywczej). Ponadto zróżnicowany jest także stan otoczenia biznesowego i potencjał handlowy wymienionych krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Musabelliu 2017).

Warto odnotować, że zarówno początki powstania grupy w jej kształcie „16+1”, jak i późniejsze inicjatywy cechował pewnego rodzaju brak dynamizmu i większego zaangażowania członków. Mimo kolejnych dyskusji oraz spotkań na najwyższym szczeblu politycznym, ogólnie rzecz biorąc, kilka lat funkcjonowania formatu „16+1” nie spełniło w zadowalającym stopniu oczekiwań Pekinu, w szczególności tych dotyczących ekspansji chińskich przedsiębiorstw na teren Unii Europejskiej. Złożyły się na to m.in. przeszkody wynikające

Tabela 1. Najważniejsze wskaźniki demograficzno-ekonomiczne dla krajów inicjatywy „17+1”

Kraj	Liczba ludności w 2018 roku	PKB, PPP (ceny bieżące, w mln \$) w 2017 roku
Chiny	1 392 730 000	23 266 769
Polska	37 978 548	1 136 624
Rumunia	19 473 936	520 938
Grecja	10 727 668	307 367
Czechy	10 625 695	402 796
Węgry	9 768 785	281 880
Bułgaria	7 024 216	148 228
Serbia	6 982 084	115 376
Słowacja	5 447 011	176 075
Chorwacja	4 089 400	108 457
Bośnia i Hercegowina	3 323 929	46 033
Albania	2 866 376	37 154
Litwa	2 789 533	94 052
Macedonia Północna	2 082 958	31 852
Słowenia	2 067 372	74 707
Łotwa	1 926 542	55 086
Estonia	1 320 884	44 064
Czarnogóra	622 345	12 046

Źródło: World Bank DataBank.

ze specyfiki krajów EŚW, jak: podział na państwa w Unii Europejskiej i poza nią; przynależność niektórych tylko państw członkowskich UE z EŚW do strefy euro czy bariery prawne (Jakimowicz 2017). Zwraca się także uwagę, że nie ma jednolitego podejścia (do znaczenia inicjatywy jako takiej) wśród badanych krajów. Węgry

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-072-0